

Tredemølla på Norsk Hovslagersenter er et viktig hjelpemiddel for å finne rett balanse hos hestene. Her er det 7-årige Papounet som løper, mens Torkil Heidenberg og kursdeltaker Leif Høyland følger med.

Et annerledes senter

FREDRIKSTAD: Har du en hest som tar hjelpesteg, eller ikke fungerer optimalt? Kanskje er løsningen å reise til Norsk Hovslagersenter. Årsrevyen har besøkt Heidenberg-familiens senter som ligger et par hakk over hva vanlige hovslagere kan tilby.

Tekst og foto
Martha Lindstad

Norsk Hovslagersenter ble etablert for ti år siden på en gård utenfor Fredrikstad. De siste årene har senteret vokst, og våren 2010 flyttet de til nye lokaler i Fredrikstad. Torkil Heidenberg er mannen bak

senteret. Han har flere av familiemedlemmene med i bedriften. Sønnen Marius er daglig leder og utdannet dataingeniør. Han har ansvaret for store deler av filmingen, og har utviklet data-systemet. Tone Heidenberg er søster til Torkil. Hun har ansvaret for den kiropraktiske biten. Tone Berger er lærling innen hovslagerfaget, mens Guro Heidenberg hjelper til med kursvirksomheten.

Torkil startet opp som vanlig hovslager, men utviklet etter hvert virksomheten.

– Jeg har drevet som hovslager i mer enn tretti år og har tatt en rekke kurs. Etter hvert ble jeg lysten på å drive klinikkvirksomhet. Derfor etablerte jeg Norsk Hovslagersenter i 2000. Hovslageryrket tar på ryggen, og jeg måtte med tiden sko mindre. Kursvirksomheten ble derfor utvidet. Da Marius var ferdig utdannet dataingeniør, åpnet mange dører seg.

Norsk Hovslagersenter kunne aldri blitt en realitet uten Marius på laget, berømmer Torkil.

Samarbeid med Tjomsland

Virksomheten ble for alvor lagt merke til i fjor da senteret startet et samarbeid med Øystein Tjomsland.

– Vi møtte Tjomsland i forbindelse med et kurs på Sørlandet. Han fattet interesse for opplegget vårt. Vi fikk full tilgjengelighet på Tjomslands femti hester. Dermed kunne vi videreutvikle systemet vårt ved at vi fikk testet det på mange ulike hester, sier Torkil.

Også Gro Anita Nordby og Sigbjørn Kolnes har besøkt hovslagersenteret med sine hester, i tillegg til flere privattrente, deriblant Hoppe-Kriterie-vinner HM Monocerus og I.12-traveren Gary Victor.

– Vi får inn flest travere som trenger

balanshjelp, noe vi har hatt gode resultater på. I tillegg kommer det noen ridehester med beintrøbbel som trenger riktig skoning, forklarer Torkil, som har en sjetteplass fra Nordisk hovslagermesterskap på meritlisten.

– Jeg har deltatt en rekke ganger, men kan si det så klart som at de store resultatene er uteblitt, sier han og ler.

Bevegelsesmønster

Da Årsrevyen besøker hovslagersenteret, skal langveisførende Papounet fikses opp. 7-åringen kom til Norge som 4-åring og eies av Marianne Kaarevik og Stall HK Team fra Bergen. Skadeproblemer har ført til lange opphold for Derby du Gite-sønnen. I sin siste start før besøket i Fredrikstad ble han toer i stayerløpet i V75 under Forus Open-helgen. Da travet han store deler av løpet i tredjespor og viste litt av

Bilde B: Papounets framhøver. Den nærmeste er for lang i tåa, mens den lengst borte er kortet vesentlig ned, slik hoven skal være for å bli optimal.

Søm er lagt ut langs hoven for å vise avstanden mellom tåa, midtlinja og draktene. Dette gjøres for å vise eierne forskjellene.

sin enorme kapasitet. Han må til stadighet innom galopp og har en krevende aksjon. Første post på programmet er en tur på tredemølla med sko. Å få ham på mølla er ikke lett, men da reisekameraten, shetlandspennien Praodo, går på først, er alt greit.

– De får alltid gå på tredemølla med sko først. Vi starter med rolig skritt, først og fremst for at de skal venne seg til den og slappe av. Mange hester binder seg og trenger tid for å bli fortrolig med mølla, forklarer Tone.

Farten settes opp etter hvert, og filmingen starter.

– Vi filmer alltid én gang med sko først for å se bevegelsesmønsteret til hesten. Mølla kan gå opp mot 30 km/t, men vi har sjelden så høy fart. Vi har erfart at hester som går i den farten blir såkalt «smertefrie». Hvis mølla går for fort, anstrenger hestene seg og får adrenalin. Det kan føre til stivhet, og hesten kan halte selv om det ikke nødvendigvis er en skade. I 25 km/t har de et fint trav og viser eksakte bevegelser, noe som gir et mer reelt bilde av situasjonen, forklarer Tone.

Første filming viser at Papounet har et godt bevegelsesmønster, men feil overrulling og lander skjevt. Med andre ord vil det si at han belaster beina ulikt, som mange andre travhester gjør.

Kiropraktikk og varmekamera

Etter første gang på mølla settes hesten på gulvet der den blir gjennomgått av Tone som er utdannet holistisk terapeut ved Skandinavisk Skole i Holistisk Hestetapi. Hun sjekker om hesten har låsninger. Samtidig tar Marius bilder med varmekamera for å se om hesten har varmekamerasjeller i beina.

– Mange hester har låsninger eller andre kiropraktiske anmerkninger. For at vår skoning skal ha full effekt, må hesten være i orden. Vi vil ha folk rundt oss som kan løse problemene hesten har, forteller Torkil.

Gjennomgangen viser at Papounet er låst i venstre skulderledd, samt noe i ryggen. Mye var det ikke, men han løses opp i de nevnte leddene. Høyre framkne ga dessuten utslag på varmekameraet, noe som får sin forklaring senere.

Rett hovbeinsstilling

Så er det tid for skoning. Alle fire sko dras av. I mellomtiden har Marius sett filmen fra første test på mølla. Han har følgende forklaring:

– Papounet setter høyre bakbein under seg og lander utvendig på venstre bakbein. Frambeina har for sen overrulling. Han lander for tidlig på venstre frambein og litt utvendig høyre bakbein. Det vil si at han belaster høyre bakbein mer enn venstre bakbein.

– Som hovslagere må man finne ut hva hesten ønsker for at den skal fungere. Poenget går

Bilde A: To forskjellige høver er tegnet opp på tavla. Den øverste med rett hovbeinsstilling, mens den nederste har for lang tå og korte drakter.

Med høyhastighetskamera kan Norsk Hovslagersenter filme hestens bevegelser og finne fram til rett balanse.

på hovbeinsstilling. Det skal være en rett linje fra koden og ned, og tåa skal aldri være lengst (se bilde A). Får man til en rett hovbeinsstilling, får man «stemt gitaren». I dette tilfellet er det senefestet det gjelder, forklarer Torkil.

Hvis feilene ikke rettes opp, øker faren for sene- og leddproblemer. I Papounets tilfelle hadde han for lang tå. Torkil tegner opp på tavla og forklarer engasjert til eierne.

– Avstanden mellom tåa, draktene og midtlinja er feil.

I tillegg viser og forklarer han ved hjelp av tegningen hvordan det egentlig skal se ut (se bilde A). At eierne skal forstå, er en viktig del av opplegget.

Norsk Hovslagersenter bruker møbelknotter som referansepunkter når det filmes med høyhastighetskamera fra siden. Etterpå kan de måle akselerasjon, hurtighet, distanse og vinkler ved hjelp av møbelknottene.

Elisabeth Haukeland mønstrer Papounet, mens Marius Heidenberg filmer med høyhastighetskamera.

Papounets ene framhov med gummisåle og aluminiumsko.

Marius Heidenberg på datakontoret der han har oversikt over et unikt datasystem.

Film på hjemmesiden

På Norsk Hovslagersenters hjemmeside, www.norskhovslagersenter.no, kan man finne filmer av ulike hester og stegmønstre. Blant annet ligger det film av Tangen Maris perfekte balanse der.

« Hva skal man med en Custom FCS til 70 000 kroner hvis hesten ikke har bein å gå på? »

Torkil Heidenberg

– Drakthjørnet skal være lenger bak. Nå er draktene så langt fram at hoven er i ferd med å kollapse. Hesten jobber antagelig mer med å holde seg i balanse enn med å trave framover?, halvt spør Torkil.

Det viser seg å stemme. Eierne forteller at Papounet tar såkalte hjelpestep, noe som ofte ender i galopp.

Følg med i tiden!

– Kan man ikke bruke forskjellige typer sko for å rette opp hoven?

– Gjør man ikke noe med fundamentet i hoven og bare slår på ny sko, vil det ikke hjelpe. En vil kanskje oppdage at en ny type sko fungerer strålende, og hesten vinner løp. «Seiersformen» holder seg kanskje i to eller tre løp. Etter dette vil hesten sannsynligvis bryte ned mer enn noen gang, fordi hoven ikke er bygget optimalt. En hest skal være normalt skodd i forhold til hvordan den er skapt, alt annet vil være en belastning for den.

– Et eksempel: En hest jeg kjente til byttet sko i hvert løp. Det gikk bra en stund selv om fundamentet på hoven ikke var optimalt. Når han gikk med samme sko flere ganger, gikk ikke løpene like bra. Etter en stund brøt han ned fordi strikken ble tøyd for langt. En kan sammenligne det med Bjørn Dæhli da han var på topp. Han brukte ikke støtteapparatet fra 1954, men dagens teknologi for å bli bedre. En må følge med i tiden. Det samme gjelder for hovslagere. Tidligere åpnet man 1.20 i hurtigklassen for varmblods, mens man nå åpner ned mot 1.07. Hva skal man forresten med en Custom FCS til 70 000 kroner hvis hesten ikke har bein å gå på?, undrer Torkil.

Møbelknotter

Det er først og fremst på frambeina Papounet er lang på tåa. Han blir raspet kraftig ned, faktisk så mye som mulig. Etter at raspingen er ferdig, kan man se at midtlinjen, draktene og tåa er helt annerledes (se bilde B). Deretter bærer det av og på tredemølla, med små justeringer for å få fundamentet best mulig. Etter en stund får han på seg noe som ligner hvite møbelknotter.

– Ja, det er faktisk møbelknotter, forklarer Marius. – Møbelknottene bruker vi som referansepunkter når vi filmer med høyhastighetskamera ute. Knottene festes på tåledd, kodeledd, knær, albueledd og i hodet. Det siste for å se om hesten nikker. Vi måler akselerasjon, hastighet, distanse og vinkler ved hjelp av møbelknottene, utdypes Marius.

Undertegnede begynner å falle av lasset, men da vi til slutt ser resultatene på skjermen, skjønner vi fort hva som menes. Papounet filmet ute, men resultatet er fortsatt ikke perfekt, selv om han trår jevnere. Derfor får han gå fem minutter ekstra på mølla.

– Vi ser ofte at hestene trenger tid på å gå seg til når vi har skjært mye på for eksempel en side, forklarer Torkil. Det viser seg å stemme. Etter en liten stund på mølla blir hesten på ny prøvd med høyhastighetskamera ute. Etter at Marius har kikket over filmen, er både han og Torkil fornøyd.

– Når hesten responderer positivt på skoningen, trenger vi ikke lure på om dette er viktig. Papounet har et vanvittig stegmønstre med mye spenst. Når han går fort, ja da går det fort.

Han har meget god fleksibilitet i bakparten og kan således karakteriseres som en elitehest, mener Marius, tydelig imponert.

Det hører med til historien at Papounet stod med 98 500 kroner på konto da han besøkte senteret. Han kan absolutt ha mye ugjort i bannen.

Gummisko

Selv om hovslagersenteret er fornøyd med resultatet, må hesten gå med sko for at aksjonen skal bli perfekt.

– Meningen er å få hestens fundament optimalt uten sko, men i Papounets tilfelle trenger han en sko for å bli perfekt. Derfor får han på en aluminiumsko med gummisåle, sier Torkil.

– Hvorfor akkurat den skoen?

– Det er en sko som demper støtet opp mot knærne, og gummi fungerer mye bedre enn for eksempel en såle. Gummi går alltid tilbake til opprinnelig form i motsetning til en såle, som vil gi feilbelastning, forklarer han.

Før skoen slås på er hoven til Papounet justert til millimeternøyaktighet. Og det er nettopp en liten millimeter som kan være grunnen til mange hesters problemer.

– I vinter besøkte vi Anders Lindqvists stall på Grobois. Han hadde sett lignende opplegg med høyhastighetskamera tidligere, men aldri i sammenheng med systemet og grafene våre. Han hadde en hest som slet med en hovsprekk i hvert løp. Vi fant ut at hesten la alt trykket på den ene siden av hoven. Vi senket derfor hoven én millimeter på den nevnte siden. Etterpå ble hesten bra, men det viser hvor ømfintlige mange hester er. Det finnes hester som har så store problemer at løpet er kjørt, men stort sett forbedres de vi får inn, hevder Torkil.

Unikt system

Til slutt får vi en gjennomgang og framvisning av Papounet på høyhastighetskameraet som viser fra 600 til 1200 bilder i sekundet. I tillegg er ulike grafer utviklet gjennom datasystemet. Da vi får se resultatet, går det endelig opp for oss hvilket system Norsk Hovslagersenter besitter. Her får man sett rotasjon i ledd, det måles trykk og bevegelse i koder og ledd og man kommer fram til hvor problemet sitter. Det er rett og slett så mange formler og grafer at det er vanskelig å forstå.

– Vi startet med datasystemet for tre år siden, men det var beregnet i to år før vi begynte å bruke det. Gjennom datasystemet kan vi ikke bare se hva problemet er. Vi lokaliserer også hvor det sitter og kan sko om hesten slik at den fungerer. Med andre ord finner vi en løsning på problemet, og kan avslutte saken, forklarer Torkil.

Ved hjelp av høyhastighetskameraet blir bevegelsene kjørt i sakte film, og man kan se hvordan Papounet roterer høyre framkne når han setter det ned. Det er trolig det som er grunnen til utslaget på varmekameraet. Etter å ha målt hastigheten på koder og knær, viser det seg at han har mer spenst i høyre bakbein enn i venstre og derfor flytter høyrebeinet lenger.

– En hest som skal framover, må ha fart. Dersom den lander feil, mister den fart og steget bremses. I oppbremsingen utsettes framkne for stort trykk, noe som ofte resulterer i sprøyting av knær. Vi har ingen vitenskape-

Marius Heidenberg (til venstre) er daglig leder av Norsk Hovslagersenter og har ansvaret for datasystemet. Torkil Heidenberg (til høyre) tar seg av den praktiske biten og er mannen bak senteret.

« Systemet ligger et par hakk over hva det menneskelige øyet kan se. »

Torkil Heidenberg

lige rapporter å vise til, men det er dette vi har sett på hester vi har testet. Vi har filmet så mange hester at vi får et gjennomsnitt. Samtidig er det nå vi virkelig lærer fordi vi ser resultatet av det vi driver med, mener Torkil.

– Systemet ligger et par hakk over hva det menneskelige øyet kan se. Ved hjelp av blant annet høyhastighetskamera og trykksensorer finner vi fram til problemene og har mulighet til å løse dem. Hester vi har jobbet med over lengre tid, kan vi kjøre ut statistikk på. Det viser seg at de tåler mer trening, samtidig som skadefrekvensen går ned, forteller Torkil.

Fornøyd eier

Gjennomgang av en hest tar mellom tre og fire timer. På senteret tar de seg god tid med hver enkelt hest for å finne optimal balanse. Marianne Kaarevik eier Papounet. Hun er så langt veldig fornøyd med opplegget.

– Vi vet at Papounet har skyhøy kapasitet, men han har ikke fungert som best tidligere. Derfor ønsket vi å finne ut av ham, og jeg er kjempofornøyd så langt. Norsk Hovslagersenter arbeider på en proff og seriøs måte. Vi har vært her med Papounet ytterligere en gang. I mellomtiden gikk han et hurtigarbeid der han fungerte tilfredsstillende. Etter det siste besøket fikk han et tråsar som resulterte i en fem dager lang penicillinkur. 24. oktober var han tilbake i løpsbanen. Papounet vant overlegent, stråler Kaarevik.

Utbedret kompetansen

Etter Årsrevyens besøk på hovslagersenteret er kompetansen ytterligere forbedret.

– Vi har blant annet fått veterinær tilgjenge-

– En del av helheten

Øystein Tjomsland (bildet) er en av travtrenerne som har benyttet seg av ekspertisen til Norsk Hovslagersenter. Etter å ha startet samarbeidet for rundt to år siden, er han overbevist om at Norsk Hovslagersenter har hatt en positiv innvirkning på hans opplegg.

– Ekspertisen jeg har fått av Norsk Hovslagersenter har bidratt positivt rundt helheten i trenervirksomheten min. Ikke minst har hovslagene mine lært hvor viktig det er å sko optimalt. Det burde flere ta del i. At hestene er verket riktig, gjør overrulling optimal og bidrar til at trykket fordeler seg jevnt oppover i leddene. På den måten hindrer vi mye halthet og andre problemer som hester kan oppleve, forteller Tjomsland. Selv om han har brukt hjelpen på mange hester, er det ikke alle som går optimalt skodd.

– Noen hester kan ha behov for en annen type skoning enn den som vi finner ut er optimal for den. Jeg tar heller ikke alle hestene på tredemølla. Det er viktig å overføre teorien til det praktiske, og det må fungere i hverdagen også, påpeker han.

Hester som Vestpol Faxen og Tangen Mari er blant Tjomsland-hestene som er testet.

lig. Han kan bøye opp hestene hvis det skulle være behov for det. I tillegg har vi anskaffet røntgenapparat og blodanalysemaskiner. Vi får ikke ønsket resultat på alle hester, men ved hjelp av de nye investeringene kan vi avdekke

Foto: hesteguiden.com

– Folk fra hovslagersenteret kommer til min stall rundt annenhver måned og ser på ulike hester. Jeg vil påstå at det er et positivt tiltak, og ikke minst skadeforebyggende. Norsk Hovslagersenter er blitt en del av helheten i min trenerstall, og det er viktig å ha flinke fagpersoner i teamet, sier Tjomsland.

om det finnes andre grunner til at hestene ikke fungerer. Det er kombinasjonen av ulike faggrupper som gjør at vi kommer framover, og dette kvalitetssikrer arbeidet vårt, forteller daglig leder Marius Heidenberg. ■